

IASS 2012

29. IASS (Starptautiskās Skandināvistikas studiju asociācijas) zinātniskā konference

"LITERATŪRA un LIKUMS"

Rīga, Latvijas Universitāte /

Daugavpils, Daugavpils Universitāte,

2012. gada 7.-11. augusts

PROGRAMMA & TĒZES/ABSTRACTS

**The 29th Study Conference of the IASS
(International Association for Scandinavian Studies)**

"LITERATURE and LAW"

Rīga, University of Latvia /

Daugavpils, Daugavpils University

August the 7th - 11th 2012

IASS

International Association for Scandinavian Studies

29: Studiekonferensen i IASS (International Association for Scandinavian Studies)

Rīga och Daugavpils (Lettland) 7-11 augusti 2012

Contact / Kontakt

Riga:

Ivars Orehovs, President of the IASS Committee
E-mail: ivars.orehovs@lu.lv
Phone: +37167034821

Siss-Heleen Aukan, Norwegian Lecturer
sissau2001@yahoo.no

Cecilia Wargelius, Swedish Lecturer
cecilia.wargelius@gmail.com

Daugavpils:

Aija Jakovele, University Lecturer
aija_jakovele@hotmail.com

Welcome to Riga and Daugavpils

The Department of Scandinavian Studies at the Faculty of Humanities, University of Latvia, in co-operation with the corresponding study centre of Daugavpils University (regional university in the eastern part of Latvia, close to the border with Lithuania and Belorussia) organizes the 29th conference of the International Association for Scandinavian Studies (IASS) in Riga and Daugavpils from the 7th till the 11th of August 2012 with the theme “Literature and Law”.

The thematic spectrum of scientific reports includes a wide range of aspects on this topical issue.

The prescribed theme is going to be examined both interdisciplinary – with an insight into

- ✘ **mutual relations between literature and legislation,**
  - ✘ **position of detective and crime fiction from the socio-anthropological viewpoint,**
  - and immanent literary and culture scientific as well - with a wide panorama of trends and meeting points**
  - ✘ **within the individual writings and literatures in Scandinavia with specializing in crime fiction and crime novels,**
  - ✘ **between the Nordic literatures of the same genre,**
  - ✘ **between the Scandinavian crime fiction and its various reception and translation aspects outside the Nordic countries,**
  - ✘ **by film versions of detective and crime fiction works.**
- Other –related – research topics are welcomed as well.**

With financial support from the Swedish Institute the Swedish author Inger Frimansson has been invited as guest speaker at this conference.

In the rather long history of IASS’ existence (since 1956) it is the first time that the conference is held in one of Baltic countries, likewise – for the first time that two universities in different cities with their academic and infrastructural capacity are organizing it together.

Riga in July 2012
Ivars Orehovs

Välkommen till Riga och Daugavpils

Institutionen för Skandinaviska studier vid Fakulteten för Humaniora, Lettlands Universitet, organiserar i samarbete med motsvarande avdelning vid Daugavpils Universitet (regionalt universitet i östra delen av Lettland, nära gränsen till Litauen och Vitryssland) den 29-nde IASS-studiekonferensen (*International Association for Scandinavian Studies*) under rubrik "Litteratur och Lag", vilken genomförs i Riga och Daugavpils från den 7 augusti till den 11 augusti 2012.

Forskningsrapporterna omfattar en rad olika aspekter på temat.

Temat granskas tvärvetenskapligt med olika infallsvinklar såsom:

- ✘ **relationen litteratur och rättsväsende,**
  - ✘ **deckar- och kriminallitteraturens ställning sett ur en socio-antropologisk synvinkel,**
  - som immanent litteratur- och kulturvetenskapligt – med ett panorama över tendenser och mötespunkter**
  - ✘ **inom de enskilda skandinaviska författarskapen och litteraturerna med särskild inriktning på deckar- och kriminalromaner,**
  - ✘ **mellan den nordiska litteraturen inom kriminalgenren,**
  - ✘ **mellan den skandinaviska kriminallitteraturen och dennes reception och översättningsvårigheter som kan råda utanför Norden,**
  - ✘ **vid filmatisering av kriminallitterära verk.**
- Även andra närliggande forskningsteman är välkomnade.**

Det är ju ingen hemlighet, att de skandinaviska och i synnerhet svenska deckare och kriminalromaner har under dem senaste decennierna blivit till en "framgångssaga" (Algulin I., Olsson A. // Olsson B., Algulin I. m. fl., *Litteraturens historia i Sverige*. Norstedts, Stockholm 2009. S. 487.). Litteraturkritiska och litteraturhistoriska material kännetecknar just miljö- och personskildringen, eller mera omfattande – samhällsskildringen och samfundskritiken som dominerande genrestrukturerande element gentemot själva brottsliga och utredningsintriger i dem skandinaviska litteraturerna.

Tack vare finansiering från Svenska institutet har vi kunnat bjuda in den svenska författaren Inger Frimansson att gästföreläsa.

För första gången i IASS 56-åriga historia anordnas en konferens i ett av de baltiska länderna. Detta är första gången två universitet i olika städer organiserar och arrangerar en studiekonferens tillsammans.

Riga i juli 2012

Ivars Orehovs

IASS pateicas / IASS tackar

Mēs pateicamies par sadarbību / Vi tackar för bidrag från

Zviedrijas Institutam / Svenska institutet

Zviedrijas vēstniecībai Rīgā / Sveriges ambassad i Riga

Latvijas Universitātei / Lettlands Universitet

Daugavpils Universitātei / Daugavpils Universitet

Program och arbetssessioner

Tisdagen den 7 augusti / Riga, Lettlands Universitet

12.30-14.00 **Arrival, Registration / Ankomst, registrering**

Adress: Raiņa bulv. 19

14.00-14.15 **Opening / Inledning**

Adress: Raiņa bulv. 19, Mazā Aula

Ilze Rūmniece (Prof., Dean; Faculty of Humanities,
University of Latvia)

Bengt Carlsson (Minister Counsellor; Embassy of Sweden
in Latvia)

14.15-17.20 **Öppningssession**

14.15-14.50 **Roland Anrup och Janneth Español**

(Mittuniversitet / Universidad de Granada, Sweden / Spain)

Lagen och Litteraturen

14.50-15.25 **Gunhild Agger** (Aalborg Universitet, Denmark)

Den historiske krimi: Dorph / Pasternak, Staalesen

og

Ekman

15.25-15.45 **Kaffepaus**

15.45-16.20 **Arild Linneberg** (Universitetet i Bergen, Norway)

Retten i litteraturen og litterariteten i retten: Erfaringer
med å etablere litteratur og rett som fagfelt i Norge og
Norden

16.20-17.20 **Inger Frimansson** (Sweden) och **Mudīte Treimane**

(Latvia)

Samtal mellan författaren och översättaren

kl. 18.30 - **Sveriges Ambassad i Riga bjuder in till en
mottagning**

Adress: Raiņa bulv. 19

Onsdagen den 8 augusti / Riga, Lettlands Universitet

Adress: Raiņa bulv. 19; 258 Auditorium nr. 7

09.00-12.20 **Kritiker och läsare**

09.00-09.30 **Jahn Holljen Thon** (Universitetet i Agder, Norway)

Litteraturkritikk som domfellelse:

Forsoningsparadigme i religiøs og radikal kritikk
09.30-10.00 **Janet Garton** (University of East Anglia, Norwich; United Kingdom)

“Crime pays.” Om nordisk kriminallitteraturs
fenomenale suksess i Storbritannia
10.00-10.30 **Elettra Carbone** (UCL & Norvik Press Ltd, United Kingdom / Italy)

*Tackling Crime Fiction: Norvik Press og
lesernes interesse i nordisk krim – en case study*

10.30-10.50 **Kaffepaus**

10.50-11.20 **Åsa Arping** (Göteborgs Universitet, Sweden)
Från domare till medlare? Kritikerrollens
förändringar och konstanter

11.20-11.50 **Malan Marnersdóttir** (University of the Faroe Islands, Faroe Islands)
Lov og retsvæsen i William Heinesens roman *Det gode håb*

11.50-12.20 **Leif Søndergaard** (Syddansk Universitet, Denmark)
Hvorfor er krimien så fascinerende?

12.30-14.00 **Lunch** Adress: Raina bulv. 19;
Lunchrestaurang "Daily"

14.00-17.20 **Brottets psykologi**

14.00-14.30 **Paulina Rosińska** (Högskolan för Socialpsykologi, Warszawa, Poland)
Ondskan i idyllen. Om återkommande brottsmotiv i
valda svenska deckarromaner

14.30-15.00 **Anker Gemzoe** (Aalborg Universitet, Denmark)
Ida Jessens Hvium-boger – gerningssted og
forbrydelse

15.00-15.30 **Ingemar Nilsson** (Göteborgs Universitet, Sweden)
Andreas Bjerre och Mordets psykologi

15.30-15.50 **Kaffepaus**

15.50-16.20 **Agnieszka Stróżyk** (Högskolan för Socialpsykologi, Warszawa, Poland)
Aja baja! Om det som inte får plats i
barnlitteraturen

16.20-16.50 **Anna Estera Mrozewicz** (Københavns Universitet, Denmark)
A Stranger on the 'Eastern European' Crime Scene.

The Dogs of Riga and other Scandinavian Crime
Narratives on 'Eastern Europe'

- 16.50-17.20 **Krzysztof Bak** (Stockholms Universitet, Sweden;
Uniwersytet Jagiellonski, Krakow, Poland)
Kriminalpsykologi och rätt i Thorsten Jonssons
novellsamling *Fly till vatten och morgon*
- 17.20-17.50 **Bibi Jonsson** (Lunds Universitet, Sweden)
Om rättsuppfattningen i nazistiska kvinnors
litteratur

kl. 18.30 – **Guidad rundvandring i Rigas centrum**

Torsdagen den 9 augusti / Riga >Daugavpils Universitet

Adress: Raiņa bulv. 19; 258 Auditorium nr. 7

10.00-12.00 **Brott, lag och straff**

- 10.00-10.30 **Lars-Erik Johansson** (Högskolan i Skövde, Sweden)
Lagar som litteratur – en receptionshistorisk studie
- 10.30-11.00 **Per Erik Ljung** (Lunds Universitet, Sweden)
Äktenskap och brott i August Strindbergs *Giftas I-II*
- 11.00-11.30 **Poul Houe** (University of Minnesota, USA)
The Law and its Servants - a *liaison dangereuse* in
Henri Nathansen's Work
- 11.30-12.10 **Brunch** Adress: Raiņa bulv. 19;
Lunchrestaurang "Daily"
- 12.10-12.40 **Thomas Seiler** (Universität Zürich, Switzerland)
Fängselselvbiografier på 1800-tallet (Lasse Maja
och Gjest Baardsen)
- 12.40-13.10 **Ivars Orehovs** (Lettlands Universitet, Latvia)
Gränsöverskridande: *lagligt* och *olagligt* i Henning
Mankells *Hundarna i Riga* (roman och film)

kl. 15.30 – Samling vid Riga Centralstations torn

kl. 16.08 Avresa med tåg från Riga Centralstation till

Daugavpils (cirka 230 km),

kl. 19.14 Ankomst och därefter inkvartering på hotell "Latgola" och
middag, adress: Daugavpils, Ģimnāzijas iela 46

Fredagen den 10 augusti / Daugavpils Universitet

Adress: Vienības iela 13

09.00-12.20 **Historiska trender**

09.00-09.30 **Silje Warberg** (Norges Teknisk-Naturvetenskapelige
Universitet /NTNU/, Dragvoll, Norway)
Sævlid-gutten. Diskursive brytninger i 1890-talets
hybridlitteratur

09.30-10.00 **Beata Agrell** (Göteborgs Universitet, Sweden)
Criminality or Class-Struggle. An issue of Early
Swedish Working-Class Narrative (c. 1910)

10.00-10.30 **Anne-Kari Skarøhamar** (Høgskolen i Oslo og Akershus,
Norway)
Krimklassikere fra 1930-årene kvalt av
krigsforbrytelser

10.30-10.50 **Kaffepaus**

10.50-11.20 **Bjørn Kvalsvik Nicolaysen** (University of Stavanger,
Norway)

The Emergence of Clemency: Literary

Discernment Versus Traditional and Lawful

Brutality in the Practice of Claus Fasting, Poet,

Musician, Essayist, Editor, Prosecutor and Judge,
Bergen 1784-1791

11.20-11.50 **Ludmila Grigorjeva** (Railway University Moscow, Russia)
Straffen foregreper foerbrytelsen. Yo Nesboe
Snoemannen

11.50-12.20 **Anders Marklund** (Lunds Universitet, Sweden)
Small Nation, Popular Crime: Successful
Scandinavian Crime Films in a European Context

12.30-14.00 **Lunch** Adress: Lāčplēša iela 10; Restaurang
"Gubernators"

14.00-15.30 **Holberg, Hamsun, Blicher**

14.00-14.30 **Jørgen Stender Clausen** (Università di Pisa, Italy)
I lovens navn, retsbegrebet i Ludvig Holbergs vaerk

14.30-15.00 **Andrey Korovin** (Moscow Pedagogical State University,
Russia)
Crime and Moral Choice in Steen Steensen Blicher's
Short Stories

15.00-15.30 **Maija Burima** (Daugavpils University, Latvia)

K. Hamsun's Reception in Latvia in the Context of
Shifts between Literary Canon and Literary
Periphery

15.30-15.50 **Kaffepaus**

15.50-17.20 **Könsperspektiv**

15.50-16.20 **Unni Langås** (Universitetet i Agder, Norway)

Beholde barnet? Faser i abortens litterære og
juridiske historie

16.20-16.50 **Ingrid Nymo** (Universitetet i Bergen, Norway)

Mellom sjangrenes, kvinnekjønnets og ”Ørkengudens”
lover: Mannen i teksten og teksten i mannen i Dag
Solstads roman *Professor Andersens natt*

16.50-17.20 **Sarah Ljungquist** (Högskolan i Gävle, Sweden)

Mäns våld mot kvinnor i tre olika versioner av Stieg
Larssons kriminalberättelse *Män som hatar kvinnor*

kl. 18.00 – **Guidad rundvandring i Daugavpils centrum**

Lördagen den 11 augusti / Daugavpils Universitet

Adress: Vienības iela 13

09.00-12.20 **Kerstin Ekman, Dag Solstad och Stieg Larsson**

09.00-09.30 **Petra Broomans** (University of Groningen, Netherlands /
Ghent University, Belgium)

Tolkning av ett mord. Kerstin Ekmans *Mordets praktik*

09.30-10.00 **Ieva Steponavičiūtė** (Vilnius University, Lithuania)

Social fraud as an existential experiment in Dag
Solstad's *Ellevte roman, bok atten* (1992)

10.00-10.30 **Jan Dlask** (Karlsuniversitetet i Prag, Czech Republik)

Mottagande av Stieg Larssons *Millennium* i Tjeckien

10.30-10.50 **Kaffepaus**

10.50-12.20 **Receptionsaspekter**

10.50-11.20 **Ilona Laha** (Daugavpils Universitet, Latvia)

Svenska kriminalromaner i Lettland 1980-2011

11.20-11.50 **Aija Jakovele** (Daugavpils Universitet, Latvia)

Danska litteraturens översättningar i Lettland: i
kontexten av Lettlands socialkulturella tendenser:
1981 – 1991 - 2001

11.50-12.30 **Utgivaren och översättaren samtalar om en
nyutkommen bok:**

Anita Lalander och Helena Gröhn

Skotten i Mainila var olagliga

12.30-14.00 **Lunch** Adress: Lāčplēša iela 10; Restaurang
"Gubernators"

14.00-15.30 **Avslutning: General Meeting of the IASS**

kl. 19.00 – **Bankett på restaurang "Lidadis Park",
adress: Rīgas iela 14**

Söndagen den 12 augusti

10.00 (cirka) Avfärd – bussresa från Daugavpils **till Riga** med
beräknad ankomsttid till Rigas flygplats 16.00.
Därefter fortsätter bussen till Rigas centrum
och färjeterminalen.

Tēzes/Abstracts

Gunhild Agger

Aalborg Universitet
gunhild@cgs.aau.dk

Den historiske krimi: Dorph / Pasternak, Staalesen og Ekman

Rent kvantitativt har den historiske og samtidshistoriske krimi ekspanderet voldsomt siden 1980'erne – også i Norden. Det er sket i forskellige medier, men mest fremtrædende i romanform. En historisk krimi er helt grundlæggende et værk, der kombinerer to genrer – krimien og den historiske roman. Men det kan gøres på mange måder. Jeg vil fremlægge en typologi, der skelner mellem tre grundtyper. Yderpunkterne er: 1) *Den historiske periodekrimi*. Signalementet af tiden og miljøet er bærende, og den valgte periode er dybt integreret i handlingen. 2) *Den historiske roman, der indeholder en kriminalistisk gåde*. Her indgår en kriminalistisk gåde med ledsagende efterforskning og opklaring, og gåden har en strukturerende funktion. 3) Ind imellem findes mange *blandingsformer*, dvs. *krimier, der blander fortid og samtid*. Denne form er den mest udbredte i den aktuelle skandinaviske krimi, fordi den åbner så mange døre: analogier og paralleller, fortidsrevision, tidsspejling etc. Disse tre former vil jeg belyse gennem følgende prototypiske værker: Christian Dorph og Simon Pasternaks *Jeg er ikke her* (2010), Gunnar Staalesens *1900 Morgenrød*, 1950 *High Noon* og *1999 Aftensang* (1997, 1998, 2000) og Kerstin Ekmans *Hændelser ved vatten* (1991).

Beata Agrell

Göteborgs Universitet

beata.agrell@lir.gu.se

Criminality or Class-Struggle. An issue of Early Swedish Working-Class Narrative (c. 1910)

The main question of this paper is why and how criminality became a central thematic of working-class narrative of the early 1900s. A secondary issue concerns the relations to criminality in other literatures of the time. These issues will be processed by discussion of literary examples.

The early Swedish 1900s was affected by intensified modernization processes, like industrialization, urbanization, proletarianization, secularization, democratization, and massmedialization. These processes generated an expanding working-class, as well as a developing Labour Movement, with trade unions, Social-Democratic parties, and also a proletarian literary field (Martin Koch, Maria Sandel). This field was independent but not autonomous: it intersected with the fields of the new highbrow bourgeois literature (Ludvig Nordström, Gunnar Hellström), and the widespread popular literature (Nick Carter Julius Regius), both dominated by social and economic issues, including criminality.

In spite of these literary intersections, other classes identified the working class with a 'barbarous mass', arousing fear and even hatred. These hostile attitudes on the one hand sharpened the proletarian class-consciousness, provoking the same hostile attitudes within the proletariat; on the other hand the Labour Movement emphasized the importance of counteracting such attitudes. A democratic franchise reform was a main task at the time, and it demanded civic spirits, law-abidingness, conscientiousness, and respectability. This double predicament caused tensions within the working-class, especially in times of starvation wages, unemployment, strikes, and bodily injuries at dangerous working sites.

These tensions also are important literary themes, dealing with issues of need, necessity, social degradation, and criminality. Yet the texts are rather transforming than mirroring the depicted phenomena.

Roland Anrup, Janneth Espanol

Mittuniversitetet, Härnösand /

Universidad de Granada

roland.anrup@miun.se

jannethster@gmail.com

Lagen och litteraturen

I detta inledande konferensbidrag ska vi söka oss tillbaka i historien för att belysa relationen mellan litteratur och lag, mellan narrativ och juridik, mellan drama och rätt. I de klassiska grekiska tragedierna träder figurer oss till mötes som i poetisk form gestaltar avgörande mänskliga frågeställning rörande rätt och orätt. Dramer som *Kung Oidipus* och *Antigone* förkroppsligar det kollektiva livets konflikter och öppnar upp ett juridiskt-politiskt fält genom sin dramatiska *mimesis*, genom representation och repetition. Det finns alltså en grundläggande relation mellan den grekiska tragedin och den offentliga rätten. En historisk-juridisk framställning av makten finner sin plats på scenen och tragedin blir till en tribunal som använder sig av skoningslösa vittnesmål. Sofokles tragedi *Kung Oidipus* är historien om en undersökning som följer de grekiska rättsliga kunskaperna och praktikerna. Många verk av Sofokles är ett slags teatrala ritualiseringar av rättens historia. Mötet mellan motsatta argument, framväxten av idéer och begrepp, liksom de avgörande politiska och juridiska konfrontationerna finner sin plats i dramat. I Sofokles drama *Antigone* ger huvudpersonens radikala agerande uttryck för en passionerad kamp som överskrider sin och vår samtids förhållanden och horisonter. Sofokles tragedi *Antigone* är inte vilken text som helst utan en förblivande del av vår filosofiska, litterära och politiska medvetenhet.

Åsa Arping

Göteborgs Universitet

asa.arping@lir.gu.se

Från domare till medlare? Kritikerrollens förändringar och konstanter

Den moderna litteraturkritiken (från 1700-talet och framåt) har ofta framställts som ett slags rättegångsdrama, med recensenten som enväldig domare och författaren på de anklagades bänk. Men hur sann är den bilden? Vilka andra roller har kritikern kunnat inta, och vilken betydelse har genus haft i sammanhanget?

I mitt paper ska jag reflektera kring kritikerrollens förändringar och konstanter, med några exempel hämtade ur svensk kritikhistoria och ur aktuell debatt kring kritikens betydelse.

I *Domedagar* (1987) hävdar Per Rydén att kritikens dömande uppgift blev sekundär först i och med modernismens genombrott. Nu ställde ”den nya och svåra dikten” andra krav på att uttolka och förklara. (s. 489) Det finns anledning att ifrågasätta ett sådant ”skifte”. ”Svår” litteratur har alltid funnits, kritikens dömande funktion har aldrig upphört – men den har å andra sidan alltid ifrågasatts, exempelvis redan i Thomas Thorilds ”En Critik öfver critiker” (1791).

Den kritikens kris som utropats under det senaste decenniet har av vissa, som Rónán McDonald (2007), kopplats till recensenters och litteraturvetares ovilja att axla rollen som kvalitetsdomare. Men vilka hållningar är gångbara i dagens kulturoffentlighet(er)? Har litteraturkritikern gått från domare till försvarsadvokat, eller kanske till och med blivit ett slags medlare mellan olika konst- och samhällsintressen?

Krzysztof Bak

Stockholms universitet /
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
kr.bak@littvet.su.se

Kriminalpsykologi och rätt i Thorsten Jonssons novellsamling *Fly till vatten och morgon*

Thorsten Jonsson kallade sin novellsamling *Fly till vatten och eld* (1941) ett svenskt "förbrytaralbum". Samtliga noveller bygger på autentiska rättsfall. Författarens huvudintention har varit att med hjälp av modern avancerad berättarteknik studera brottets psykologi. Inspirerad av bl.a. Andreas Bjerres *Kriminalpsykologiska studier* (1907–25) distanserar sig Jonsson från den deterministiska synen på brottet som en degenerationsföreteelse och behandlar brottslingen som ett offer för sin egen egoism, självupptagenhet och förljugenhet. Föredraget kombinerar det brottspsykologiska perspektivet med problemställningar formulerade inom det moderna litteraturteoretiska fältet "Law and literature". Jonssons framställning av brottets mentala mekanismer konfronteras med problem som rör hur rätten och lagen konstrueras i novellerna. Särskild uppmärksammas novellsamlingens modernistiska formspråk och dess klivna attityd till det rådande rättssystemet, som den både bejakar och underminerar.

Petra Broomans

University of Groningen /
Ghent University
p.broomans@rug.nl

Tolkning av ett mord. Kerstin Ekmans *Mordets praktik*

Kerstin Ekmans roman *Mordets praktik* (2009) kan betraktas som ett experiment. Romanen tar sin utgångspunkt i Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas* (1905) och kan ses som en intertextuell lek med Söderbergs roman, ett samtal mellan två litterära texter, där den ena talar om mordets teori och den andra om mordets praktik. *Mordets praktik* är också ett vågspel, för är *Doktor Glas* inte den perfekta romanen i svensk litteraturhistoria? Med andra ord, vad kan man skriva mera om doktor Glas? Ekman har valt att skriva en metaroman om en fiktiv person i kretsen kring författaren Söderberg. Protagonisten Pontus Revinge berättar för Hjalmar Söderberg hur en läkare kan begå det perfekta mordet genom att använda kaliumcyanid. När Söderberg senare publicerar *Doktor Glas* är Revinge övertygad om att Söderberg aldrig hade kunnat skriva boken utan denna information. Revinge börjar se sig själv som Söderbergs ideale läsare och vill ha Söderbergs erkännande. Men denne avvisar honom och ett annat brott begås.

Hur ska vi tolka Ekmans roman? Som ett svar, en kritik eller en feltolkning av Söderbergs *Doktor Glas*? Genom en narratologisk och intertextuell analys vill jag testa min hypotes att Ekmans metaroman inte bara handlar om det perfekta mordet, utan även om läsarens eliminering.

Maija Burima

Daugavpils University

Maija.Burima@du.lv

K. Hamsun's Reception in Latvia in the Context of Shifts between Literary Canon and Literary Periphery

Knut Hamsun entered Latvian culture at the beginning of the 20th century when simultaneously a number of his short stories and novels were translated, many of them in several versions, and numerous reviews and critical essays were produced on his works. Hamsun's plays were staged at Latvian and Russian theatre of Latvia; in 1935-1936 his complete works were published in 15 volumes. In the 1930s movies after Hamsun's novels were shown in Latvia. The translator of his works, Elija Kliene went to Norway to visit the writer; there was also exchange of letters between Hamsun and Latvian translator Teodors Lejas-Krūmiņš who in 1930 published a monograph on Knut Hamsun's life and work. Knut Hamsun's novels were illustrated by the famous Latvian painter Kārlis Padegs. Even the name of Knut became very popular with Latvian intelligentsia and they rather often gave this name to their children.

These facts provide a rich evidence of the special status of Knut Hamsun and Nordic literature in general in Latvian literary space till the Soviet occupation and the way Hamsun turned from a foreign author into "our own".

My presentation will focus on the reasons for Hamsun's popularity in Latvia till 1940, it will provide a comparison with Latvian culture processes as well as the analysis of the Latvian identity of the writer: the status of being "our own" and the nuances of the resonance of Hamsun's writing caused by the way of translating his works – either directly from Norwegian or through German and Russian.

Elettra Carbone

UCL & Norvik Press Ltd, London
Elettra.Carbone@ucl.ac.uk

Tackling Crime Fiction: Norvik Press og lesernes interesse i nordisk krim – en case study

Nordisk kriminallitteratur fortsetter å fascinere det engelsktalende publikum. Men har den store interesse for nordisk krim også utløst økt interesse for nordisk litteratur og kultur generelt? Hvordan har den påvirket et lite forlag som Norvik Press, spesialisert i oversettelser av nordiske klassikere? Hvordan kunne dette akademiske forlaget utnytte denne umettelige lengselen etter nordisk krim og bidra med noen originale utgivelser og arrangementer uten å endre dets formålsparagraf radikalt?

Samarbeidet mellom Norvik Press og UCL er et tydelig eksempel på 'impact': gjennom forlagets aktiviteter kan forskere måle forskningens samfunnsmessige relevans. I løpet av en ni-måneders postdoc ved UCL (*Knowledge Transfer Associate*) støttet av UCL Advances (*The UCL Centre for Entrepreneurship and Business Interaction*) har jeg hatt muligheten til å jobbe for Norvik Press men samtidig også til å analysere forlagets aktiviteter i forhold til mere omfattende markedsmekanismer. I november 2012 skal Norvik Press utgi to kriminalhistorier og lansere dem i samarbeide med UCLs Nordic Noir Book Club: oversettelsen av en kriminalroman (Dan Turèlls *Mordet i mørket*, 1981, oversatt av Mark Mussari) og av et kort kriminspirert absurd drama (Benny Andersens *Lejemorderen*, 1970, oversatt av Paul Russell Garrett). I mitt bidrag til denne konferansen skal jeg presentere Norvik Press sin *case study* og vurdere om disse to utgivelsene virkelig blir de eneste spor som denne bølge av interesse i kriminallitteratur kommer til å etterlate i forlagets historie og utvikling.

Jan Dlask

Karlsuniversitetet i Prag

jan.dlask@ff.cuni.cz

j.dlask@volny.cz

Mottagande av Stieg Larssons *Millennium* i Tjeckien

Stieg Larssons *Millennium*-serien (*Män som hatar kvinnor*; *Flickan som lekte med elden*; *Luftslottet som sprängdes*) började ges ut i Tjeckien år 2009 (*Muži, kteří nenávidí ženy*, *Dívka, která si hrála s ohněm*, *Dívka, která kopla do vosího hnízda*). De tjeckiska läsarna har också fått ta del av såväl Eva Gabrielssons *Millénium*, *Stieg et moi* (*Milénium*, *Stieg a já*) som D. Bursteins, A. De Keijzers och J.-H. Hombergs *Secrets of the Tattooed Girl* (*Tajemství dívky s dračím tetováním*) på sitt modersmål. Även de svenska och amerikanska filmversionerna av Larssons böcker har blivit kända i Europas hjärta.

För receptionsforskare för det hela fenomenet tankarna till frågan hur Larsson togs emot i tjeckiska media. Vem är det som skriver recensioner: landets elitkritiker, specialister på nordiska litteraturer eller helt tillfälliga skribenter? Vilka aspekter, formella eller innehållsmässiga, prisas och vilka kritiseras? Hur ser landets kritikerkår på fenomenets kommersiella natur? Hur ser recensenterna på Larssons Sverige-bild? Tar man upp kvinnoproblematiken, i ett centraleuropeiskt land där ordet "feminism" har i samhällets vida kretsar en negativ klang? Försöker man skriva samhällsengagerande, för att med hjälp av Larsson påpeka den vitt utspridda brottsligheten och korruptionen i Tjeckiens politisk-ekonomiska etablissemang?

De här och andra frågorna ger föredraget svar på.

Janet Garton

University of East Anglia, Norwich

j.garton@uea.ac.uk

“Crime pays.” Om nordisk kriminallitteraturs fenomenale suksess i Storbritannia

Hvis man ser på bokhandlerhyllene i Storbritannia under kriminallitteratur finner man en overraskende mengde med oversatte nordiske kriminalromaner. Nettopp nå er det Sverige og Norge som dominerer, med Henning Mankell, Stieg Larsson og Jo Nesbø som de ledende, men også de andre nordiske landene er representert med dansk (Leif Davidsen), finsk (Matti Joensuu), og islandsk (Arnaldur Indriðason). Plakater og seminarer reklamerer med nordiske forbrytelser og detektiver; Kurt Wallander, Lisbeth Salander, Harry Hole, Varg Veum, Smilla Jaspersen er velkjente navn. Dette har ikke skjedd så fort som man kan få inntrykk av; Sjöwall og Wahlöö begynte trenden, og Mankell har lenge vært populær. Men det skjøt fart da de ble overført til andre medier: først med film, da Peter Høegs *Frøken Smillas fornemmelse for sne* ble en internasjonal suksess, så med fjernsynsserier. Først Mankell: det britiske publikum kunne ikke få nok av Wallander på svensk i Rolf Lassgård og Krister Henrikssons skikkelser og på engelsk i Kenneth Branaghs skikkelse. Så kom den danske bølgen, med *Forbrydelsen* som ble en kultserie, etterfulgt av den politiske serien *Borgen* og det mer tradisjonelle politidrama *Dem der dræber*. For tiden ser det ut til britenes tørst etter nordisk krim er umettelig.

Anker Gemzoe

Aalborg Universitet
anker@cgs.aau.dk

Ida Jessens Hvium-bøger – gerningssted og forbrydelse

Ida Jessens bogserie om det fiktive Hvium ved Limfjorden omfatter romanerne *Den der lyver* (2001), *Det første jeg tænker på* (2006) og *Børnene* (2009), hvortil kommer novellesamlingen *En mand kom til byen* (2007). Denne bogcyklus er et godt eksempel på, at *forbrydelsen* i aktuel dansk psykologisk-eksistentiel realisme, langt fra krimigenren, kan have en væsentlig tematisk og organiserende funktion. Fælles for Ida Jessens Hvium-bøger er betydningen af gerningsstedet. Den fiktive landsby Hvium ved Limfjorden er en naturskønt beliggende idyl, men også skueplads for erotiske konflikter og skjulte forbrydelser. Romanteknisk set åbner forbrydelsen – og efterforskningen af den – adgang til privatlivets velbevarede hemmeligheder og er også på anden vis plotskabende. Samtidig sætter forbrydelsen som norm- og lovbrud værdier til debat på flere planer, fx *politisk*, *etisk* og *eksistentielt*. Med hovedvægt på romanerne, især *Den der lyver* og *Det første jeg tænker på*, vil paperet belyse skæbnespillet mellem idyl og forbrydelse i Hvium og omegn.

Ludmila Grigorjeva
Railway University Moscow
Grilyudmila@yandex.ru

Straffen foregreper foerbrytelsen. Yo Nesboe *Snoemannen*

Snoemannen (2007) er den mest spennende kriminalroman av den internasjonalt anerkjente norsk forfatter Yo Nesbø (f. 1960). Han utvider kriminalromanens grenser helt intill psykologisk roman med huvudhjelten førstbetjenten Harry Hole, filosofen, drikkeren og samtidig den beste i sitt fag – å forske seriemordene.

Førbrytelser beskrives i boken (som er typisk for de fleste krimromaner) med mange forskrekkelige detaljer, men handlingen gjentar seg monotont: snømannen i hagen - gifte kvinner forsvinner – ingen lik. For å skjule det beskriver forfatteren livet fra forskjellige Oslos miljøer og foreslår leseren fire falske forbrytere: legen Ivar Vetlesen, journalisten Arve Støp, politimannen fra Bergen Gert Rafto og til sist sine medarbeiderin Katrine.

Harry Hole kjemper aktivt mot ondskap, men han syns at det er en hopløst kamp: “Vi er alle mer eller mindre disponert for onde handlinger...Alt vi har er heldige og mindre heldige sykdomsbilder...” Og hvis er sykdommen uheldig, so er et menneske bestraffet i alle fall, fordi at før brytelsen har djupe psykologiske røtter i bevisstheten, ofte i barndommen.

Poul Houe

University of Minnesota, Minneapolis
Houex001@umn.edu

The Law and its Servants - a *liaison dangereux* in Henri Nathansen's Work

The Danish-Jewish author Henri Nathansen was also a lawyer, and servants of the law appear frequently in his works, often disrespectful of the spirit of the law. "The Sentence of the Court Is-" in *The Forbidden Fruit* (1901) has a pathos that is ironical. A judge, who is about to convict a rapist, is himself tempted to rape his maid and projects his self-loathing onto the accused by fixing him the harshest possible sentence.

In *The Good Bourgeois* (1907) the rot behind the bourgeois façade is pervasive and the irony of the title is total. Several lawyers assist a lead attorney in falsely accusing an unpopular colleague of theft, although this man has merely shielded the attorney's prodigal son. The drama's finale is so devastating that one can only wonder how the author managed to postpone his own suicide for decades. That the play's "good bourgeois" preaches equal rights while profiting from unequal rights is surely hypocritical; that he speaks as a man of the law only adds harm to injury. I will probe Nathansen's orderly drama and fiction for their "lawless" subtexts—within which judicial wolves operate in sheep's clothes. What's their prey and what does it signify?

Aija Jakovele

Daugavpils Universitet

aija_jakovele@hotmail.com

Danska litteraturens översättningar i Lettland: i kontexten av Lettlands socialkulturella tendenser: 1981 – 1991 – 2001

Under perioden 1981-1991 har litteraturen i Lettland varit nära bunden till Sovjetunionens ideologiska positioner. Författare och deras skönlitterära verk klassificerades i enlighet med principen ”sovjetisk och icke - sovjetisk”.

Först efter 1991 förändrades den politiska situationen i Lettland. De förändringarna märktes i litteraturen. Flera institutioner lägger in ett stort arbete i popularisering av den danska litteraturen i Lettland. Det är Danska Kulturinstitutet, Lettlands Författarförbund. 1996 grundades bokförlaget ”Atena”. Förlaget var från början inriktat på översatt litteratur från Danmark. Den danska författarinnan Karen Blixen (*Karen Blixen*) drabbades av publiceringsförbud under Sovjettiden, eftersom K. Blixens skrivsätt skildes sig från den sovjetiska lettiska litterära kontexten. Först efter 1996 blev K. Blixen känd i Lettland.

Lars-Erik Johansson
Högskolan i Skövde
lars-erik.johansson@his.se

Lagar som litteratur – en receptionshistorisk studie

Samhälleliga lagar är primärt inte tillkomna för att vara litteratur. I stället är deras syfte att vara bindande regler, givna av det allmänna för att vägleda medborgarna. Moderna lagar betraktas väl inte heller som ett studieobjekt för litteraturvetenskaplig forskning, men äldre svensk lagstiftning, främst manifesterad i medeltida landskapslagar och i viss mån äldre lands- och stadslagar, har under årens lopp ofta betraktats som litteratur, värd ett litteraturvetenskapligt studium. Således konstaterar Lars Lönnroth i *Den svenska litteraturen. 1. Från forntid till frihetstid* (1987: 53) att de fornsvenska landskapslagarna ”ur litterär synpunkt” är ”enastående genom sin rikedom på minnesvärda sentenser och poetiska redogörelser för olika rättsfall”.

I en receptionshistorisk studie analyserar jag hur den litteraturhistoriska (och stilhistoriska) forskningen i Sverige, och i viss mån även i Norden i övrigt, har betraktat och studerat i första hand landskapslagarna som litteratur med estetiska värden. Utgångspunkt är den beskrivningen av lagarna som litteratur som finns i gängse litteraturhistoriska handböcker, men även relevant forskningslitteratur beaktas. Fokus ligger på att analysera vad som enligt forskningen har ansetts vara av ”litterärt” och/eller stil- och kulturhistoriskt värde i lagtexterna. Indirekt innehåller studien aspekter på en förändring av uppfattningen av litteraturbegreppet över tid.

Bibi Jonsson

Lunds Universitet

Bibi.Jonsson@litt.lu.se

Om rättsuppfattningen i nazistiska kvinnors litteratur

I min undersökning *Bruna pennor* (2012) utforskar jag svenska kvinnors förhållande till nazismen på trettiotalet. Fokus utgör skönlitterära verk av kvinnliga författare som ingick i nazistiska organisationer eller partier och alltså öppet lierade sig med nazismen: Annie Åkerhielm, Sigrid Gillner, Magda Bergquist von Mirbach, Birgit Lange, Nanna Lundh-Eriksson, Alma Hedin och Hilma Hansegård. Uppgiften bestod i att analysera nazistiska motiv såsom rasism och rashygien, men också ”blod och jord”-metaforen. Min analys utgick från frågan hur de nazistiska föreställningarna och idealen gestaltades i litteraturen. Min uppgift på konferensen är att utreda hur denna litteratur förhåller sig till frågan om lag och rätt. Hur såg dessa kvinnor på faktum att nazisterna underlät att följa rättskonventioner och överenskommelser om mänskliga rättigheter, oavsett kön, ras och religion? Vilken rättsuppfattning hade de?

En övergripande fråga handlar om förhållningssätt till politiskt sett misshagliga författare och deras verk. Genom tystnad har de raderats ur litteraturhistorien och historien. Idag ägnar forskare dem uppmärksamhet för att avkräva dem en förklaring. Samma ambition har jag. I fråga om nazismen understryker jag nödvändigheten att förhålla sig etiskt. Med Förintelsen i backspegeln är det ogörligt att inte problematisera åsidosättandet av lag och rätt.

Andrey Korovin

Moscow Pedagogical State University
avkorovin@mtu-net.ru

Crime and Moral Choice in Steen Steensen Blicher's Short Stories

The paper deals with Steen Steensen Blicher's short stories. Blicher's works were very important for the development of Danish literature in 19th century. The plot of his short stories often is based on the motive of crime. It is possible to see the component of investigation in his story "The Parson in Vejlbye" but this component does not play the main role in the narration. The murder and the following investigation give the good material for the deep analysis of human psychology in the extreme situation, when the hero must make the moral choice. In the story "The Gamekeeper in Aunsbjerg" the murder of young girl and the punishment for it are just small episodes but very important for the understanding of Gamekeeper's behavior and his character. The real mystery is the human soul but not crime. Blicher's personages are mostly romantic heroes who have to decide how to keep their honor between offenders and not to break moral values. Blicher in his aspiration to penetrate with psychology of his heroes could be considered as a precursor of Dostoevsky.

Ilona Laha

Daugavpils Universitet
ilona.laha@du.lv

Svenska kriminalromaner i Lettland 1980-2011

Detektivromanen utgör en betydande del av den svenska litteraturen. Maj Sjöwall och Per Wahlöö, som anses ha skapat en ny typ av detektivromaner, den samhällskritiska polisromanen, betraktas som "kungarna" inom denna genre. Deras romaner är ett forum för politiska och sociala idéer. Tre av deras böcker har översatts till lettiska, nämligen *Den vedervärdige mannen från Säffle* (1976), *Den skrattande polisen* (1968) och *Roseanna* (1967).

I de två i Sverige uppmärksammade detektivromanerna *Skratta får du göra i Sibirien* (1994) av Olle Häger och *Hundarna i Riga* (2001) av Henning Mankell är beskrivningen av Lettland och letter, den allmänna situationen i landet och mord de utmärkande dragen. I semiotisk mening betecknar de en "lettisk text"

Framgången med dessa romaner berodde till stor del på den briljante detektivens personlighet men också på att hans huvudsakliga intresse inte bara var att lösa ett brott utan också att titta djupare i den lettiska historien och försöka förstå det som hände i samtiden.

Från 1980 till 2011 gavs ett jämförelsevis stort antal svenska kriminalromaner ut, såväl klassiska detektivromaner, psykologiska thrillers, socialkritiska romaner som detektivromaner för barn. Ett av de genomgående dragen i dessa är den roll intellektet spelar. Detektiven upphör aldrig att förbluffa läsaren med sina tankar. Det är ofta i inre iakttagelse han drar sina slutsatser och försöker få svar på varför brotten begicks.

Anita Lalander, Helena Gröhn

Stockholms Universitet
anita.lalander@telia.com

Skotten i Mainila var olagliga

Den 26 november 1939 kl 14.45 hörde det finska vaktmanskapet vid gränsen artilleri och granatkastare som avfyrades o nedslag i trakten av Mainila by omkring en kilometer från Finlands gräns.

Något senare överlämnade Sovjetunionen till Finlands sändebud i Moskva en not i vilken man hävdade att Finland med artilleri hade beskjutit sovjetiskt territorium och att 13 soldater hade dödats eller sårats.

Man krävde att Finland skulle dra sina trupper 20-25 kilometer från gränsen. Händelsen undersöktes naturligtvis och det konstaterades att man inte ens med de kanoner som befanns sig närmast gränsen kunde skjuta över denna vilket i en not meddelades Sovjetunionen följande dag.

Noten överlämnades givetvis helt i onödan eftersom Sovjetunionens anfallsplaner redan var långt framskridna samtidigt som man nu skapat en förevändning för angreppet. Sovjetunionen sa upp non-aggressionspakten 28.11 och avbröt de diplomatiska förbindelserna 29.11 "till följd av Finlands upprepade kränkningar av gränsen".

Finlands svarsnot hann inte fram innan röda armén morgonen 30.11 överskred gränsen i hela dess längd.

Har gett ut min Mamma Maija Kitunens "Dagbok från Fronten". Hon tjänstgjorde som kantinlotta på Karelska Näset under Vinterkriget och skickades redan 20.11 tillsammans med sina manliga studentkamrater vilka samtliga skulle komma att stupa.

Utan kvinnornas insatser (varav 300 000 lotter i olika funktioner av vilka 100 000 befann sig i frontzonen) hade Finland sannolikt inte förblivit självständigt. Sovjetunionen förbjöd Lotta Svärd-rörelsen i fredsfördraget och det är fortfarande en förbjuden organisation i Finland.

Unni Langås

Universitetet i Agder

unni.langas@uia.no

Beholde barnet? Faser i abortens litterære og juridiske historie

Abort er på den ene siden en intim, personlig og eksistensiell erfaring, og på den andre siden et tema omfattet med sterkt offentlig og religiøst engasjement og juridisk regulering. Slike temaer har en særlig status i litteraturen, som i mange tilfeller foregriper og påvirker lovgiving og debatt. I norsk litteratur har abortspørsmålet fått svært variert behandling, og det er lett å se hvordan den historiske konteksten er innleiret i forfatternes forskjellige tilnærming til problematikken. I innlegget vil jeg ta for meg fire norske litterære bidrag til abortlitteraturen som på hver sin måte reflekterer den historiske og juridiske situasjonen. Verkene er Cora Sandels roman *Alberte og friheten* (1926), Torborg Nedreaas' roman *Av måneskinn gror det ingenting* (1947), Liv Køltzows roman *Historien om Eli* (1975) og Jon Fosses drama *Mor og barn* (1996).

Arild Linneberg
Universitetet i Bergen
Arild.Linneberg@lle.uib.no

Retten i litteraturen og litterariteten i retten: Erfaringer med å etablere litteratur og rett som fagfelt i Norge og Norden

Siden 1997 har det vi kaller *The Bergen School of Literature and Law* (TBS) etablert litteratur og lov og rett som fagfelt. Litteraturvitenskap ved UiB er det eneste stedet i Norge – og i Norden? – en kan studere *Literature and Law*. Sammen med forskere fra Århus, Stockholm og Helsinki danna ”TBS” fra tidlig 2000-tall det nordiske nettverket for litteratur og lov (finansiert i fem og et halvt år via Norforsk), som nå eksisterer som et internasjonalt nettverk. ”TBS” sikter mot å grunnlegge et ”Centre for Humanistic Legal Studies” ved UiB. Senteret vil, om det innvilges, ha tilknyttet førti til femti forskere innen humaniora og juss fra minst åtte land pluss USA fra 2013-2023.

”TBS”, ved undertegnede, arbeider nå med prosjektet ”Justismordets dramaturgi. Om konstruksjonen av falske eller fiktive fortellinger i retten” (Norges Forskningsråd), et internasjonalt, tverrfaglig prosjekt med deltakere fra fem land.

”Litteraturen oppstår på det stedet, der lovene blir til,” skreiv Jacques Derrida i 1989. ”TBS” har arbeidet med først å granske rettens betydning i litteraturen, fra de greske tragediene via islendingesagaene, Holberg, Kafka og Camus fram til kriminallitteraturen, men etter hvert med fokus også på litteraturens betydning i retten: fortellingene i retten og retten som teater.

De litteraturvitenskapelige grunndisiplinene hermeneutikk, semiotikk og retorikk er avgjørende ikke bare for å fortolke litteraturen, men for å forstå retten.

Jeg vil i dette foredraget skissere hvordan vi har arbeidet med rett og litteratur, samt presentere noen forskningsresultater med eksempler også fra aktuelle justismordsaker.

Per Erik Ljung
Lunds Universitet
per_erik.ljung@litt.lu.se

Äktenskap och brott i August Strindbergs *Giftas* I-II

Strindbergs novellsamling *Giftas* gavs ut i två delar 1884 och 1886 och lanserades av sin författare som en skandal redan innan den publicerades. Den första delen blev nästan omedelbart åtalad – anledningen var en passus om nattvarden – och även om Strindberg vid rättegången blev frikänd, är han från och med nu en kontroversiell författare i hela Europa. Vad var det som var så stötande och som väckte så starka reaktioner? Hur går Strindberg tillväga i sina uppsluppna och tillspetsade *case studies* kring äktenskapet och kärleken? Något av den biografiska bakgrunden och det rättsliga förloppet måste naturligtvis beröras, liksom den ideologiska och polemiska situation som Strindberg talar in i. Vi befinner oss ju i *Giftas* mitt i det ”moderna genombrott” som väl ännu inte är riktigt överspelat.

Sarah Ljungquist

Högskolan i Gävle

slt@hig.se

Mäns våld mot kvinnor i tre olika versioner av Stieg Larssons kriminalberättelse *Män som hatar kvinnor*

Syftet med mitt bidrag är att belysa betoningen av temat mäns våld mot kvinnor i Stieg Larssons roman *Män som hatar kvinnor* (2005) och de två filmadaptioner som är gjorda av romanen. Presentationen tar sin utgångspunkt i en problematisering av titelns betydelse för den grad av betoning som i berättelsen läggs vid temat mäns våld mot kvinnor. I detta hänseende skiljer sig Larssons roman (det svenska originalet) och den svenska filmatiseringen av romanen – Nils Ardens Oplevs *Män som hatar kvinnor*, 2009 – från den amerikanska filmadaptionen. Den senare har istället för att använda romanens originaltitel lånat den amerikanska romanöversättningens titel *The Girl with the Dragon Tattoo*, vilken anspelar på den kvinnliga huvudpersonen Lisbeth Salanders ryggtatuering. Den fråga som väcks härvidlag är om den förändrade titel i sig innebär en fokusförskjutning från temat mäns våld mot kvinnor till den kvinnliga huvudpersonens karaktär. David Finchers amerikanska filmatisering av Larssons roman hade världspremiär i december 2011.

Den övergripande fråga som besvaras i min analys, vilken inleds med frågan om titeln, är i hur hög utsträckning temat mäns våld mot kvinnor betonas i de olika versionerna av berättelsen (romanens kontra filmatiseringarna) och vad detta får för betydelse. Belysningen och jämförelserna av temats fäste i de olika versionerna görs genomgående utifrån ett feministiskt samhällskritiskt perspektiv med grund i genusteoretisk forskning.

Anders Marklund

Lunds Universitet

Anders.Marklund@litt.lu.se

Small Nation, Popular Crime: Successful Scandinavian Crime Films in a European Context

In this paper I will discuss those Scandinavian crime films of the past 10 years that have been significant box office successes in their respective country, for example *Headhunters* (Morten Tyldum, NOR, 2011), *The Girl With the Dragon Tattoo* (Niels Arden Oplev, SWE, 2009) and *Jar City* (Baltasar Kormákur, ISL, 2006). Much attention has been given to these and other Scandinavian contributions to the crime genre (initially mostly to novels, but now increasingly to film and television). In this paper I will look beyond Scandinavia and discuss successful Scandinavian crime films in the context of other European nations, where crime films have been equally successful. Significantly, those nations, with Austria and Belgium as prime examples, are also small nations, with small markets and comparatively limited resources for film production. This paper will thus study similarities and differences between these popular crime films, as well as discuss their position within national and European film culture.

Malan Marnersdóttir

University of the Faroe Islands
malanm@setur.fo

Lov og retsvæsen i William Heinesens roman *Det gode håb*

Oplægget vil se på forholdet mellem retsvæsen og litteratur med udgangspunkt i William Heinesens historiske roman *Det gode håb*, som er henlagt til det 17. århundrede. Hovedpersonen Peder Børresen er ny præst i Tórshavn og ser på forholdene i byen med den nyankomnes afslørende øjne. Han sætter sig for at rapportere til kongen om indbyggernes dårlig levevilkår. De lokale myndigheder ser ikke med milde øjne på Børresens aktiviteter, og gennem ham skildres retsforholdene. Skildringen giver anledning til at diskutere romanens holdning til retsforhold og begivenheder på Færøerne i midten af det 20. århundrede.

Anna Estera Mrozewicz

Københavns Universitet
annam@hum.ku.dk

A Stranger on the ‘Eastern European’ Crime Scene. *The Dogs of Riga* and other Scandinavian Crime Narratives on ‘Eastern Europe’

The point of departure for my speech is a stereotypical representation of the ‘Eastern European’ space as a *crime scene*. The aim of my paper is to investigate the elements of the trope in some examples of Scandinavian crime fiction, with a special attention to Henning Mankell’s novel *The Dogs of Riga* (*Hundarna i Riga*, 1992). A part of my thesis is that, unlike the other plots set in ‘Eastern Europe’ which I will briefly discuss, Mankell’s novel, even though it commences and flirts with the genre-related and stereotypical discourse based on a fossilizing opposition between Sweden, on the one hand, and Latvia on the other, challenges and renegotiates the stereotype’s a-historicity and its simultaneous “rigidity and an unchanging order *as well as* disorder, degeneracy and daemonic repetition” (Homi Bhabha). The concepts of place (as opposed to setting) and estrangement (as opposed to both an ‘orientalising’ and an ‘exoticizing’ discourse) are crucial to my analysis. As Roselle Mireillo observes, it is never enough to confront the stereotype with the reality; an investigation of “the specific features of the statement itself” is required in order to grasp the mechanisms of its discourse. And, as Homi Bhabha points out, “The stereotype is not a simplification because it is a false representation of a given reality ... [but] because it is an arrested, fixated form of representation ... denying the play of difference”. I will attempt to show that – through certain strategies related to the Swedish protagonist’s identity as a policeman and a Swedish citizen – a “play of difference”, transgressing the narrow frames of the genre, is introduced into *The Dogs of Riga*.

Bjørn Kvalsvik Nicolaysen

University of Stavanger

bjorn.k.nicolaysen@uis.no

The Emergence of Clemency: Literary Discernment Versus Traditional and Lawful Brutality in the Practice of Claus Fasting, Poet, Musician, Essayist, Editor and Judge, Bergen 1784-1791

Claus Fasting (1745-1791) was the first Norwegian Art and Literary Critic, in the very first journals for criticism in Copenhagen. In Copenhagen he became secretary of the Lotteries as well as secretary of the Royal Art Collections. He also was the first secretary of the first Norwegian philharmonic orchestra (Det Harmoniske Selskab/Bergen Filharmoniske Orkester), one of the oldest orchestras with uninterrupted history in Europe. He founded and edited one of the most important Norwegian magazines of the 18th Century, *Provinzial-Blade*, and was a part of “Norske Selskab i København” from its formal establishment in 1774. He soon became a distinguished poet and essayist, but returned to Bergen after two lengthy stays in Copenhagen to become a prosecutor of the local, first-level court (mostly dealing with petty crimes, but also the enforcement of public regulations, including the punishment of fraudulency in commerce, notably fish export, and was in practice the overseer of town police work – Bergen being the first Norwegian town with a proper police force, installed by the grandfather of Fasting, the Mayor Claus Fasting senior). The last two years of his career he was also a judge of the county court. To an increasing degree, he used his memorandas and proceedings to discuss the traditions of the court, the existing laws, the practices of the lawyers and not the least, the brutality and inhumanity of corporeal punishments, and the concurring mind-sets, cultural harassment and inequality before the law. In these acts of evaluation, he often refers to European literature, more often German and French than British, sometimes even Italian, as well as literary and aesthetic principles from Antiquity down to the most modern literary productions, for instance in drama and epic poetry. Food for his thoughts are also fables, anecdotes, novels, short stories, as well as scientific writing on health, medicine and natural history. In this process, he develops, for the first time in Norway, and probably very early also in a European perspective, the rudiments and frameworks for a theory of clemence in justice.

Ingemar Nilsson

Göteborgs Universitet
ingemar.nilsson@lir.gu.se

Andreas Bjerre och Mordets psykologi

Andreas Bjerre (1879–1925) var 1920–1925 professor i straffrätt och rättsfilosofi vid det efter världskriget återupprättade estniska universitetet i Dorpat (Tartu). Han hade inga omfattande vetenskapliga meriter – en liten bok om tjuvnadsbrott baserad på intervjuer med fångar och en avhandling om förtalsbrott. Det omfattande arbete han bedrev under 1910-talet bestod i omfattande samtal med ett antal för mord dömda fångar på Långholmen. Resultatet publicerades kort före hans död i *Bidrag till mordets psykologi* (1925).

Den ambition Bjerre här utgick från avvek från det mesta av tidens straffrättsliga arbete. Han försökte i utförliga berättelser beskriva och förklara mördarnas bevekelsegrunder. Han tänkte sig att varje mord utgick från ett inre komplex långt tillbaka. För varje individ kunde mordhandlingen ses som en befrielse från starka känslor av misslyckande.

Kunskapen om den enskilde brottslingen sökte Bjerre vinna genom en narrativ teknik. Han var själv väl inläst i tidens psykologi och psykiatri, men i sitt vetenskapliga arbete rubricerade han de idealtypiska mördarna med termer som "skenliv" och "självbedrägeri". Han använde ett narrativt och litterärt framställningssätt i stället för fackspråkets distanserade vokabulär.

Ingrid Nymo

Universitetet i Bergen

Ingrid.Nymo@iuh.uib.no

Mellom sjangrenes, kvinnekjønnets og ”Ørkengudens” lover: Mannen i teksten og teksten i mannen i Dag Solstads roman *Professor Andersens natt*

En skilt og barnløs middelaldrende professor i litteratur feirer paradoksalt nok samfunnets tradisjonelle julemiddag i familien alene. For hans indre øye visualiseres julenattas fremste ritetekst, fortellinga om Jesu fødsel. Så vel julemiddagen som ritetekstens kristne fundament er for professoren rein konvensjon. Der han ved festbordet reflekterer over hva han faktisk gjør, og hvorfor, går han til vinduet, ser ut, og i et opplyst nabovindu skimter han en mann legge armen om halsen på ei kvinne og klemme til. Han myrder henne, tenker professoren, men varsler ikke politiet, slik han veit han bør.

Dette er åpningsscena i romanen. Det tittelfiguren gjør, der han sitter, negerer det han tenker, og vice versa. Dessuten oppstår narrativt et metonymisk forhold mellom kvinna som føder og kvinna som blir drept. Fravær, negasjon og tvetydighet følger professor Andersen teksten ut. Diskurser alternerer. Alle har de sine spesifikke sjangerlover, som blir brutt, negert og går i oppløsning.

Intensjonen med foredraget er å diskutere om sluttsekvensen (refleksjoner over Moseloven, avvisning av morderen, og intensjonen om å ta et bad) allikevel kan samle og restituere flere sjangerlover, og også peke mot en mer enn tusenårig pretekst for Dag Solstads tekst, en pretekst omskrevet og nyskrevet i tallrike teksthistoriske epoker og variasjoner.

Ivars Orehovs

Lettlands Universitet, Rīga

Ivars.Orehovs@lu.lv

Gränsöverskridande: *lagligt* och *olagligt* i Henning Mankells *Hundarna i Riga* (roman och film)

Omvälningen eller 'den sjungande revolutionen' i de baltiska staterna på slutet av 1980-talet och i början på 90-talet har tjänat som bakgrund till Henning Mankells (f. 1948) roman *Hundarna i Riga* (en ny utgåva 1995). Romanen har blivit filmad efter svenskt initiativ (1994; regi: Pelle Berglund, manus: Lars Björkmann) med deltagande av både svenska, danska och lettiska skådespelare. Både romanen och filmen kan uppfattas som konstnärliga tolkningar av ett generaliserat svenskt perspektiv på historiska händelser i nära grannländer.

En brottsutredning tvingar den svenske kriminalkommissarien Kurt Wallander liksom i gestalt av en representant från det 'neutrala' Sverige att ta på sig svenskt ansvar om frigörelsen i Baltikum genom att först *lagligt* passera 'den klivna världens' „synliga gräns", vilket i fortsättning – i viss metaforisk form av en slags *bildningsresas* andra varv – leder till ett illegalt överskridande av den „osynliga" (Mankell 1995: 250) och „den yttersta gränsen" (Mankell 1995: 254).

Paulina Rosińska

Högskolan för Socialpsykologi, Warszawa
prosinska@swps.edu.pl

Ondskan i idyllen. Om återkommande brottsmotiv i valda svenska deckarromaner

När det har begåtts ett brott brukar man alltid undra varför. Vad gör att en människa förgriper sig på sin nästa? De flesta svenska deckarromaner förmedlar mer eller mindre direkt en bakgrund och förklaring till de skildrade brotten. Visserligen varierar brottsmotiven hos svenska författare - det är ju bl. a. ett unikt men likaså trovärdigt brottsmotiv som bidrar till att boken uppskattas av läsarna. Dock kan man urskilja några gemensamma drag som ger inblick i svenskarnas uppfattning om brott och ondska. Med hjälp av valda exempel ur svenska samtida deckarromaner vill jag föreslå en kategorisering av återkommande orsaker till brott och undersöka hur ondskan gestaltas på det litterära planet. Det centrala i min analys är frågan om ondskan framställs av svenska deckarförfattare som en medfödd egenskap av människans natur eller snarare något som kommer utifrån. Och i det senare fallet vill jag försöka precisera vad detta ”utifrån” kan betyda.

Thomas Seiler
Universität Zürich
thomas.seiler@ds.uzh.ch

Fengselselvbiografier på 1800-tallet (Lasse Maja och Gjest Baardsen)

Noen av de selvbiografier som ble skrevet av småkriminelle ble utrolig populære på 1800-tallet. I foredraget skal jeg forsøke å finne en forklaring på fenomenet i det jeg belyser konteksten og tekstenes opprinnelige intensjon. Samtidig skal det drøftes hva slike "levnetsløb" har med loven, og da særlig med fengselsvesenet å gjøre. Gjeste Baardsen f. eks. var ikke bare forfatter og visedikter, men også en av de første fengselsteoretiker. I siste del av foredraget skal jeg snakke om den merkelige "utgivelsespolitikk" som er ansvarlig for ødeleggelsen av de litterære kvalitetene som opprinnelig fantes i Lasse Maja selvbiografi.

Anne-Kari Skarðhamar

Høgskolen i Oslo og Akershus
AnneKari.Skardhamar@hioa.no

Krimklassikere fra 1930-årene kvalt av krigsforbrytelser

Presentationens mål er å analysere to kriminalromaner fra 1934 og 1935 av politijuristen Jonas Lie "den yngre" (1899-1945), som skrev under psevdonymet Max Mauser. Den ene av hans fem kriminalromaner fra 1930-årene ble gjenutgitt høsten 2011, en annen utgis våren 2012. Vekten i min analyse legges både på romanenes litterære kvaliteter, på det tidsbildet de formidler av mellomkrigstiden, og på tekstenes implisitte ideologiske spor. Interessant kan det også være å trekke inn den mottakelsen bøkene fikk da de ble publisert, for eksempel Knut Hamsuns vurdering sammenliknet med etterkrigstidens reaksjon og med vurderinger av nyttegivelsene. For konferansens tema "Litteraturen og loven" er en undersøkelse av Jonas Lies bøker relevant på flere nivåer. Forfatteren var utdannet jurist, skrev romaner som tematiserte lovbrudd, og ble selv en fryktet og beryktet krigsforbryter ved sin virksomhet på okkupasjonsmaktens side som politiminister under annen verdenskrig. Det førte til at hans kriminalromaner ble fortiet og glemt i etterkrigstiden.

Leif Søndergaard
Syddansk Universitet, Odense
lso@litcul.sdu.dk

Hvorfor er krimien så fascinerende?

Krimien har opnået voldsom popularitet i alle de skandinaviske lande de senere år. Samtidig har den til dels ændret status fra at være 'underlødige' eller natbords- og ferielæsning for de intellektuelle, når de skulle slappe af, til at være mere eller mindre accepteret, også i mere finlitterære kredse. Den typiske krimi er opbygget strukturelt i kosmos – kaos – kosmos. Handlingsforløbet afsluttes. Karaktererne følges til ende. Verden er overskuelig med de gode og de onde, detektiven og forbryderne. Retfærdigheden sker fyldest, forbryderne straffes, og harmonien genoprettes. Undervejs fungerer spændingseffekten i den fremadskridende opklaring af forbrydelsen og/eller motiverne til den. De skandinaviske krimier er for det meste kendetegnet ved, at helten, alias detektiven, har et problematisk privatliv ved siden af det professionelle arbejde. Uhyggen udspringer af personernes sygelige psyke, og læserne kan afprøve deres fantasier i et virtuelt rum. Aristoteles' begreber om frygt, medlidenhed og katharsis er stadig relevante i en socialpsykologisk analyse. De mere spændende romaner, som elaborerer på, transformerer eller parodierer krimien, tenderer til at nedbryde genren. Det gælder Paul Auster, Umberto Eco m.fl.

Jørgen Stender Clausen

Università di Pisa

stenerclausen@ling.unipi.it

I lovens navn, retsbegrebet i Ludvig Holbergs værk

Et af Ludvig Holbergs vigtigste værker hedder *Natur- og Folkeretten*. Det handler om oplysning og om menneskets medfødte fornuft. Begreber der fra nu af stod på Holbergs program. Og der var ikke længere nogen tabuer hverken af racemæssig, kønsmæssig, social eller religiøs art, der kunne forhindre, at læren om den absolutte lighed mellem alle mennesker blev udbredt.

Det var Holbrgs helt grundlæggende opfattelse, at forholdet mellem mennesker og mellem mennesker og autoriteter fungerer bedst, når det var baseret på principper om respekt, solidaritet og lighed.

Denne holdning er fundamentet for både hans faglige og literære forfatterskab med komedierne som det mest typiske eksempel. Komik, satire og parodi blev de redskaber hvormed Holberg bekæmpede nid og nærighed, dumhed og overtro, konventioner og fine fornemmelser. Men loven og dommerne er ikke altid på folkets side, hvilket *Jeppe på bjerget* er et oplagt eksempel på, men så må der netop gribes til komik, satire og parodi.

De genrebetegnelser Holberg selvbenyttede, giver os en idé om hvordan han selv opfattede sin digtning. *Peder Paars* beskrives som et "heroisk-komisk digt", hvilket vil sige en flere tusind vers lang parodi på bl.a. *Æneiden*. Satirene kaldte han for "skæmtedigte", og et af dem er Sille Hansdottirs (= Holbergs) *Forsvar for kvindekønnet*, der blot er et enkelt eksempel på Holbergs "feminisme". Og endelig vendes der i den "filosofisk-uyopiske roman" *Nels Klim* grundigt op og ned på vedtagne konventioner og på forholdet mellem mænd og kvinder.

Ieva Steponavičiūtė

Vilnius University

ieva.steponaviciute@flf.vu.lt

**Social fraud as an existential experiment in Dag Solstad's
Ellevte roman, bok atten (1992)**

The paper focuses on the functions of the topic of social fraud in Solstad's novel *Novel 11, Book 18*, discussing its possible relation to the history of crime as social protest (the Robin Hood tradition?), but also setting it into the context of the philosophical notion of *Weltspiel* (as developed by, among others, Heraclitus, Friedrich Nietzsche and Eugene Fink). The paper also touches upon the issue of realism in Solstad, and traces the development and meanings of Solstad's conception of play – from Witold Gombrowicz inspired role-play to solitaire.

Agnieszka Stróżyk

Högskolan för Socialpsykologi, Warszawa
astrozyk@swps.edu.pl

Aja baja! Om det som inte får plats i barnlitteraturen

Det vi tycker är lämpligt för våra barn att läsa säger också en hel del om vad det är för samhälle vi lever i. I mars 2010 publicerade Pia Huss i tidningen *Vi läser* en artikel med rubriken *Förlagen censurerar barnböckerna*. Texten resulterade i en livlig debatt kring sättet dagens barnlitteratur skapas på och den roll författare, förläggare och föräldrar har i denna process. Ordet som gick igen i hela debatten var "censur". Det verkar till och med som om vi idag vågar mindre än bara för några decennier sedan vilket resulterar i att det stryks bort och rättas till då gamla klassiker ges ut på nytt.

Med utgångspunkten i denna debatt vill jag i min analys leta spår efter censur i den svenska barnlitteraturen och definiera områden den tillämpas på. Jag är intresserad av hur "det olämpliga" har förändrats genom åren och på vilket sätt "censorens" val av vad som ska bort återspeglar samhällets värderingar.

Jahn Holljen Thon

Universitetet i Agder

jahn.thon@uia.no

Litteraturkritikk som domfellelse. Forsoningsparadigme i religiøs og radikal kritikk

Dansk-norsk litteraturkritikk ble skapt på 1770-tallet. I dette innlegget vil jeg hevde at mange av de grunnleggende forestillingene fra tid har vært dominerende helt frem til vår tid.

På slutten av 1700-tallet gjorde stasapparatets innflytelse på litteraturkritikk at denne fant sin parallell i jussen. Sannhets- og logikkkravet til estetiske vurderinger gjør kritikken tilnærmet lik den juridisk/formelle firedelte forståelsen som ligger i det klassiske begrepet *iudicum*: 1) Selve dommervervet = retten til det å dømme, 2) domstolen, 3) rettsforhandlingen, 4) og til slutt selve resultatet: Tidens litterære selskap og tidsskrifter oppfylte alle disse aspektene ved den juridiske domfellelse, dette gir litteraturkritikken et offisielt preg. Min påstand er at dette gjelder særlig den religiøse og radikale kritikk fra slutten av 1800-tallet og utover på 1900-tallet. Eksempelene vil bli hentet fra tidsskrifter.

Silje Warberg

Norges Teknisk-Naturvetenskapelige Universitet /NTNU/, Dragvoll

Silje.Warberg@gmail.com

Sævlid-gutten. Diskursive brytninger i 1890-talets hybridlitteratur

Foredraget vil ta for seg narrative strategier og diskursive brytninger i *Sævlid-gutten. En forbrytterroman fra Numedal* av Ole Andreas Øverland. Boken ble utgitt i 1896, og baserer seg på livshistorien til Ola Olsen Sevle, som ble henrettet for rovmord i 1834. Den er et av flere eksempler på norsk underholdningslitteratur fra 1890-tallet som bygger på livshistorien til historiske forbrytere. Andre eksempler inkluderer Gjest Baardsen og Ole Høiland. Tekstene kan betegnes som hybrider i sjiktet mellom fakta og fiksjon, og flere av dem gjør bruk av faktisk rettsdokumenter, vitneutsagn og brev.

Sævlid-saken fikk mye oppmerksomhet i samtiden, og historien har levd videre gjennom slåtter, avisartikler og bøker helt opp til våre dager; blant annet settes «Spelet om Sevleguten» jevnlig opp på Sevletunet i Numedal. *Sævlid-gutten* utgjør slik en inngang til å undersøke hvilke litterære strategier som tas i bruk når det marginaliserte mennesket hentes inn i underholdningslitteraturen. Fordi teksten baserer seg på historiske sakspapirer fra 1834, er det også mulig å undersøke diskursive brytninger mellom sakspapirenes sakprosa og underholdningslitteraturens litterarisering.

Inger Frimansson

Författare

inger.frimansson@telia.com

Mudīte Treimane

Översättare; Rīga,

Mudite.Treimane@lnb.lv

Claes-Göran Holmberg

Lunds Universitet

Claes-Goran.Holmberg@litt.lu.se

Ingeborg Kongslie

University of Oslo

ingeborg.kongslie@iln.uio.no

Karin Sanders

University of California, Berkeley

ksanders@berkeley.edu

